



# Penmail

Jaargang 1, nr. 3 - Juli 2006

Uitgave: Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer

*Gratis kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdschrift*

## **Doel en doelgroep**

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan geregelde informatie op dit gebied: Schrijfpedagogische Hulpverlening (SPH), Vereniging van Leraren Schoonschrijven en Machineschrijven (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijfspecialisten), schrijftherapeuten.

## **Afbakening**

Penmail zal zich vooral richten op de volgende terreinen: Schrijfonderwijs, schrijfmethoden, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijftests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, pedagogische grafologie.

Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie valt buiten onze doelstelling.

## **Presentatie**

We stellen ons voor in Penmail enige afwisseling in de informatie aan te brengen. Nu eens zal er naar een uitgave worden verwezen. Dan weer is er een bespreking, of volgt de letterlijke weergave.

## ***Hoe minder schrijfles, hoe beter het handschrift?***

Vanuit deze uitdagende vraag geven Astrid Scholten en Ben Hamerling hun antwoord in JSW van januari 2006. Zij reageren daarmee op de bijdrage "Knoeiwerk?" van Martin Keulen in JSW van april 2005. De auteurs bekritisieren eerst het PPOON-onderzoek van het CITO in 1999. Het begrip 'leesbaarheid' blijkt bepaald niet eenduidig! Zij deden zelf een onderzoek en beoordeelden handschriften van de groepen 4 t/m 8 naar de categorieën voldoende, matig of onvoldoende. De 'rompletterzone' dient daarvoor het uitgangspunt te zijn.

## ***Schrijven en het WK voetbal***

In Praxisbulletin 9, van mei 2006, gaat Harmen Hetinga voor groep 6-8 uitvoerig en vooral praktisch na: Hoe je schrijf oefeningen kunt koppelen aan een actueel sportevenement. Na inleidende informatie volgen uitdagende oefeningen voor het verbeteren van de leesbaarheid, tempo, grafisch en beeldend schrijven. Het artikel eindigt met ontspanningsoefeningen.

## ***The Star-Wave-Test***

Begin dit jaar verscheen het veelomvattende boek van Dafna Yalon: *The Star-Wave-Test Across the Life Span, Advances in Theory, Research and Practice*, ISBN 9-299-00311-4. De bespreking ervan (2A4) staat op onze website.

## ***Drie bundels met vertaalde bijdragen***

Onlangs verscheen in de serie "Over kinderhandschrift, schrijfopvoeding en schrijfonderwijs" de 3e bundel. Het betreft hier vertaalde bijdragen uit boeken en tijdschriften over grafologie/schriftpsychologie, vanaf 1925 tot en met 2006.

De 1e bundel bevat 11 bijdragen (60 blz.), de 2e bundel 11 bijdragen (66 blz.), de 3e bundel 17 bijdragen (70 blz.). De prijs van de bundels op A4-formaat bedraagt resp. € 5,-, 5,50 en 5,50, exclusief verzendkosten. Te bestellen via emailadres: dick.schermer@zonnet.nl.

## KINDERSCHRIFTEN

*Een nieuwe grafologische serie van Dr. Max Pulver*

---

### *Een vijfjarige*

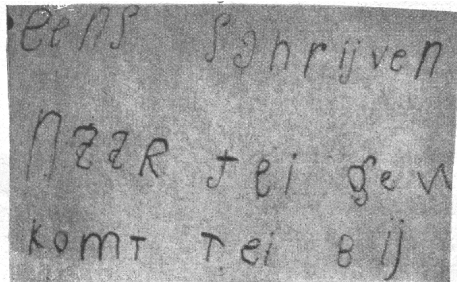
Dit meisje uit een nederlands academisch gezin heeft op vijfjarige leeftijd zichzelf, zonder enige aanleiding, het handschrift geleerd, waarvan hier een fragment wordt gegeven. Het bewijsstuk is in elk opzicht opvallend: Als lettermateriaal gebruikt de kleine deels blokletters, zoals ze ook op reclameborden algemeen gebruikt worden, zo bijvoorbeeld A, B, R, deels echter vormen, die aan de schrijfmachine van haar vader doen denken, dus de twee a's in naar, de g, e en nog andere.

Daar deze regels zonder van een voorbeeld gebruik te maken en de letters dus spontaan uit het hoofd zijn neergeschreven, is er een zeer aanzienlijke mate van *geheugenscherte* en ook van veelzijdigheid te constateren, die reeds

in het vijfde levensjaar verschillende uitingen voor *dezelfde zaak* (verschillende vormen voor de letters a) onbewust paraat heeft. Het gevoel voor het karakteristieke van de letters is soms tot in het potsierlijke doorgedreven; zo draagt bijvoorbeeld de g, die in het schrift van de schrijfmachine een onzinnig haakje naar rechtsboven vertoont, hier een mooie veer op de hoed. De n bij naar loopt als op stelten, de gecompliceerde, aan een paraafteken herinnerende vorm van de twee a's in hetzelfde woord is met echt elan gemaakt.

De letters worden hier nog in hun zinnelijke kwaliteit ervaren en genoten, men moet om ze lachen zoals om rare en grappige mensen.

Een kinderlijke drang tot met de werkelijkheid onbevangen wijze. De kennelijk nog als blokjes zus, dan weer zo samenstelt.



spelen, die nog soeverein omspringt, regeert hier op afzonderlijke letters worden ervaren, die men nu eens

Steeds weer kondigt zich een zweem van spiegelschrift aan. Let op de c in schrijven, de t in tei (dit is de afkorting van een nederlandse voornaam), de l in Al (hier weggelaten, DS). Het spiegelschrift is het natuurlijke schrift van de linkshandige. Bij de normale schrijfpuls en bij symmetrisch-bimanueel schrijven produceert de linkerhand automatisch spiegelschrift. Hier echter komt het, bij wijze van inslag, in een rechtshandig en in z'n hoed tendens naar rechtslopend schrift voor.

Deze eigenaardige situatie is slechts voor een deel te verklaren uit de speelse vroegkinderlijke schrijfprestatie. Al in de negentiger jaren (van de 19<sup>e</sup> eeuw, DS) is verschillende artsen deze inslag van *spiegelschrift* in een rechtshandig normaal gericht handschrift opgevallen en heeft als aanwijzing voor verschillende organische en nerveuze beschadigingen gegolden. Deze inslag van spiegelschrift speelt immers

ook bij sommige hersenziekten een aanzienlijke rol.

Hier hoeven wij weliswaar niet zo'n zwaarwegende verstoring aan te nemen. De ervaring leert, dat nerveuze kinderen deze schrijfneiging sterker vertonen dan anderen, vooral is daarin een primitieve uitingsvorm van de algemene neiging tot introversie te zien. Dat wil zeggen het zich richten op de binnenwereld en op de belevenissen van het eigen ik, die hier gelukkig door het sterke waarnemingsvermogen van het kind met haar besef van uiterlijke vormen nogal onder controle wordt gehouden.

In elk geval moet deze inslag van spiegelvormen steeds als signaal voor de opvoeder gelden; zulke kinderen zijn nerveuze karakters en zoveel mogelijk door spel en buitenactiviteiten en door gezelschap met andere kinderen uit hun egocentrisme te halen.

Bron:

Guggenbühl und Huber's Schweizer Spiegel, Ein Monatschrift für Jedermann, Nr. 3, Dezember 1929